

A Magyar Nemzet vitafóruma

A régi boltok védelmében

A régi boltok berendezései kereskedelmünknek becses emlékei. Szakmai értékükön túlmenően gyakran iparművészeti értékek is. Megmentésük, további fenntartásuk érdekében mindent el kell követnünk. Kívánatos, hogy erről közönségünk is megfélelően tájékozott legyen. Örömmel olvastuk ezért *Fekete Judit* „Régi pultok védelmében” című cikkét a Magyar Nemzetben.

A cikk elvi álláspontjához nincs mit hozzátennünk. Azzal teljesen egyetértünk. Valóban az a helyzet, hogy erőltetett és felesleges „korszerűsítéssel” nemegyszer nagy értékű és még jól használható, az igényeket teljesen kielégítő kereskedelmünk múltját, régi bolti kultúránk szépségét sugárzó iparművészeti értékű berendezéseket tettek meg gondolatlanul tönkre. Valóban arra kell törekednünk, hogy amit a pusztító háború megkímélt, ne rontsuk el most mi magunk, rosszul értelmezett vagy eltúlzott gazdasági törekvésekből.

Úgy gondoljuk, hogy az elvi állásfoglaláson túlmenően közvéleményünket bizonyára érdeklí, hogy milyen kezdeményezések, intézkedések történtek ezen a téren és milyen eredménnyel jártak azok.

Amikor mintegy három évvel megalakult a Kereskedelmi gyűjtemény — s ezzel a korábbi vendéglátóipari jellegű múzeum Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumává bővült — azonnal programba vettük a régi berendezésű boltok megmentését. Korábbi tapasztalatokból tudtuk, hogy Budapest Belvárosában, de a vidéki városok központjában is még jó néhány ilyen bolt működik. Gyors iramú leletmentést kellett azonnal beindítani, hogy összeszedjük, begyűjtsük, ami kereskedelmi emlék még fellelhető. Ez a leletmentő munka, melyet egy gyűjtési pályázat is kiegészített, nem volt eredménytelen: állományunk ma már meghaladja az ötvenezer darabot. A kereskedelmi emlékek (berendezési, felszerelési tárgyak, eszközök, iratok, fényképek, újságok, könyvek stb.) begyűjtése közben már 1970 novemberében felfigyeltünk a *Neruda drogéria* múlt század végi berendezését fenyegető helyzetre, a tervezett átrendezéssel kapcsolatban. Az ügy 1972 májusában vált konkrétá, midőn is a boltot kezelő vállalat felajánlotta múzeumunk, hogy a régi berendezést vagy annak bármely részét rendelkezésünkre bocsátja, miután az egészet újjal, modernnel kívánja felcserélni. Ez az ajánlat elfogadhatatlan volt. Egyrészt azért, mert a múzeumok általában raktározási nehézségekkel küzdenek s a mi szerény méretű s időközben zsúfolásig megtelt raktáraink sem tudták volna ezt a terjedelmes berendezést befogadni. Az sem lett volna elfogadható megoldás, hogy egy-két, még elhelyezhető kisebb darabot átvegyünk s a többit hagyjuk elpusztulni. De még ha ren-

delkezésre állt is volna a szükséges raktártér, akkor sem lett volna helyes, hogy ez az értékes berendezés egymásra zsúfoltan, a közönségtől elzárultan egy raktárban porosodjék. A helyes megoldás nyilvánvalóan csak az lehetett, hogy a régi berendezés ott maradjon a helyén, továbbra is betöltsi funkcióját, növelve a Belváros műemléki jellegét és hangulatát és esztétikai élvezetet is nyújtva a boltba betérő nagyszámú vásárlónak: hogy ily módon mintegy élő múzeum-má váljék.

A berendezés felszámolását az *Iparművészeti Múzeum* gyors közbelépése akadályozta meg, azzal, hogy a teljes berendezést védelemre terjesztették fel a *Művelődésügyi Minisztérium* múzeumi főosztályához, ahol is a védelettségét jóváhagyták. A *Neruda drogéria* berendezésének további sorsa nagyon tanulságos. Példája annak, hogy jól össze lehet egyeztetni a műzeális és a kereskedelmi szempontokat. Tárgyalások indultak meg ugyanis a vállalat és az érintett múzeumok között, amelyek teljesen kielégítő és megnyugtató eredményhez vezettek. A bolt átalakításának tervezésével megbízott *Kisszebeni György* iparművész olyan tervet készített, amely mindkét szempontot kielégíti. A bolthoz közvetlenül kapcsolódó nagyméretű helyiség felhasználása lehetővé tette, hogy a régi bútorzat teljes egészében megmaradjon, sőt az előtérben elhelyezett modern berendezés még jobban kiemeli régies, muzeális jellegét.

Múzeumunk, a *Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum* messzemenően arra törekszik, hogy a régi berendezések megmentését az érdekelt vállalatokkal egyetértésben végezze. Igaza van a cikkírónak abban, hogy ezeknek a fennmaradása elsősorban a boltok dolgozóinak köszönhető, akik azt szeretettel gondozták, ápolták, óvták, ép-ségére vigyáztak. Vannak közöttük, akik évtizedeket töltöttek el a régi bútorok között. Ezért feltétlenül helytelen, ha az átalakítások alkalmával a bolti dolgozók véleményét figyelmen kívül hagyják. Olyan esetről is tudunk azonban, ahol a boltvezető határozott fellépésével megmentett egy nagy értékű, azóta már védetté nyilvánított berendezést. Nyilvánvaló, hogy a vállalatok vezetői, akik egy terjedelmes bolthálózatot igazgatnak, nem ismerhetnek minden egységet olyan alaposan, mint a benne dolgozók. Esetleg nem is régen állnak a vállalat élén; vagy annak előtte más szakmában dolgoztak. A tapasztalatunk azonban azt mutatja, hogy a múzeum kérése megértésre és meghallgatásra talált s így nem állt elő olyan helyzet, hogy a védelettséget a vállalat akarata ellenére kellett volna kimondani.

Így került védelem alá — a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum felterjesztésére — a cikkben is említett *Brammer szövetület*

(*Petőfi Sándor u. 20.*), a *Kosztelitiz drogéria* (*Váci utca 18.*), a *Münchengrázi cipőbolt* (*Kossuth Lajos u. 15.*) és a *Rosner papírüzlet* (*Petőfi Sándor u. 18.*). Ezek a boltok működnek tovább, eredeti külsejük — belsejük fenntartásával, amelyek még részleteikben sem változtathatók meg. — A *Kigyó utcai porcelánbolt* berendezése is teljes egészében megmenthető a hátsó traktus felhasználásával. Ennek a rendezése még folyamatban van. — Ha még hozzávesszük, hogy az *Iparművészeti Múzeum* védetté nyilvánította a *Váci utca 6. sz. alatti sapkaboltot* és a *9. sz. alatti virágüzletet*, úgy elmondhatjuk, hogy a budapesti Belváros legnagyobb és legszebb műemlékjellegű boltjai már védelem alatt állanak. — Ezenkívül védelemre érdemesnek tartjuk a volt *Brauch-féle hűsüzletet* is (a Központi csarnokkal szemben), elsősorban szakmai szempontból, de a falakat díszítő csempeképek is igen értékesek.

A védelettségi eljárást a továbbiakban vidékre is kiterjeszteni kívánjuk. Így tárgyalás folyik az esztergomi *Rákóczi téri* nagyon szép péküzlet-berendezés fenntartása érdekében.

A védelettségi gyakorlatban is változás állt be. Míg régebben egyes kiemelkedő értékű darabokat védett le az Iparművészeti Múzeum, addig a jelenlegi gyakorlat mindkét múzeum részéről lehetőleg a komplex védelemre törekszik.

Néhány kisebb-nagyobb boltberendezés múzeumunk raktárában is van. Ezek olyan helyekről származnak, ahol azok tovább fenntarthatók nem voltak. A cikkben is említett nagyon szép, cseresznyefa-furnérozású rákospatolai édesságboltot például azért ajánlotta fel a *Budapesti Édességbolt Vállalat*, mert a házat a közeljövőben le fogják bontani. Júliusban megnyíló első nagy kiállításunkon is több ilyen boltot fogunk bemutatni.

A múzeumok többnyire kiállítótérben is szűkölködnek. Egy-egy kiállításon anyaguknak egy kis részét tudják csak bemutatni. Nagyon fontos népművelési cél viszont, hogy az összegyűjtött múzeumi anyag mennél nagyobb része „éljen”, bemutatható legyen. És ne csak egy helyütt; kerüljenek el a vidéki városokba is.

A védett boltokban — amelyeknek a hálózata remélhetően fokozatosan kiterjed majd az egész országra —, ugyan csak egy ilyen muzeális eszközt látunk: ahol és amennyi hely van, egy-egy tablót vagy vitrint szeretnénk elhelyezni, mely a bolt és a szakma néhány érdekes dokumentumát mutatná be. Az első ilyen bemutató előreláthatóan a *Neruda drogériában* készül.

Ebben az évben ünneplik negyedszázados fennállásukat a *szocialista kereskedelmi vállalatok*. Milyen szép lenne, ha ez alkalomból vállalatuk történeti anyagából emlékszóbkát létesítenének. Nem külön helyiségekre gondolunk, hanem a kultúrtermet vagy más alkalmas helyiséget lehetne erre a célra felhasználni. Egy-két vitrinről, néhány érdekes tablóról lenne csupán szó. Múzeumunk szívesen segít az anyag kiválogatásában és elrendezésében. Esetleg ki is egészíti azt saját duplumanyagából szakmatörténeti adalékokkal. Nagyon melegen ajánljuk ezt a lehetőséget a vállalati igazgatók és szervezeti vezetők szíves figyelmébe. Tudjuk, hogy érdeklődés van. Hiszen a jubileum alkalmából több vállalat fel is dolgozta, könyv alakban is kiadta vagy szakmai foyóiratban megjelentette történetét. Ne hagyjuk a jubileumi ünnep elmúltával a múltat ismét feledésbe merülni! A visszaemlékezésnek egy szerény emlékényag kiállításával történő állandósítása tovább erősíteni és bensőségebbé tenné a vállalat és a dolgozók kapcsolatát.

Pápa Miklós dr.

a kereskedelmi gyűjtemény vezetője